

СТРАХУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АДВОКАТА: НОВЕЛА ДЛЯ УКРАЇНИ ТА ДОСВІД ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

У зарубіжних правових системах широко відомий такий вид страхування, як обов'язкове страхування професійної відповідальності адвокатів (Наумов Д. В. Механізм страхування професійної відповідальності адвокатів за рубежом // Имущественные отношения в Российской Федерации. - 2010. - № 9. - С. 20.). Україна цілеспрямовано крокує на шляху до європейської інтеграції. Підтвердженням цього є проведення відповідних реформ. Інститут адвокатури не став виключенням. Кілька законопроектів про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» містять положення щодо страхування професійної відповідальності адвоката (Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» № 2270 від 02.03.2015 р. Ініціатор законопроекту: Лубінець Д. В. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=54233), (Проект Закону про внесення змін до деяких законів України (щодо обов'язкового страхування професійної відповідальності адвоката) № 2298а від 06.07.2015 р. Ініціатор законопроекту: Фельдман О. Б. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=55909). Ці законопроекти, безумовно, є відзеркаленням вимог Європейського Союзу.

Відповідно до Загального кодексу правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства від 1988 р. адвокати завжди повинні бути застраховані від пред'явлення позовів, пов'язаних з недостатньою компетентністю. Розмір страховки визначається в розумних межах співвідносно з ризиком можливих помилок, допущених адвокатами у ході здійснення професійної діяльності. У випадку неможливості укладення адвокатом договору про страхування згідно з вищенаведеними правилами йому належить довести цей факт до відома клієнтів, які можуть пред'явити до нього вищезгаданий позов (Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. - Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_343).

Рада асоціацій адвокатів та правничих спілок Європи рекомендує своїм асоціаціям-членам та усім адвокатам, які зареєстровані у цих асоціаціях, прийняти мінімальні стандарти щодо страхування професійної відповідальності (Мінімальні стандарти страхування професійної відповідальності європейських адвокатів [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Національної Асоціації Адвокатів України. - Режим доступу: <http://unba.org.ua/assets/uploads/news/post-relis/2015.05.18-roundtable-strahuvannya-minimal-standaits.pdf>).

Страхування професійної відповідальності адвокатів є обов'язковим для більшості європейських країн: Австрії, Бельгії, Великобританії, Данії, Естонії, Фінляндії, Франції, Німеччини, Угорщини, Італії, Литви, Норвегії, Польщі,

Португалії, Румунії, Словаччини, Словенії, Швеції, Нідерландів, Чеської Республіки (Проект моделі страхування професійної відповідальності адвокатів в Україні. Резюме [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Національної Асоціації Адвокатів України. - Режим доступу: <http://unba.org.ua/assets/uploads/news/post-reis/2015.05.18-roundtable-strahuvannya-project-resume.pdf>). Звичайно, у кожній країні існують певні особливості.

Прикладом для України може слугувати чеська модель. Адже саме Чеська Республіка мала схожі до України обставини та потребу проведення реформ, а також схожу до української систему законодавства. За чеською моделлю страхування професійної відповідальності адвоката є обов'язковим. Це закріплено у національному законі «Об адвокаті» (Про адвокатуру). Укладення договору страхування професійної відповідальності дозволяє перекласти відповідальність за відшкодування збитків на страхову компанію. Адвокат, що працює в адвокатурі самостійно або у товаристві, повинен бути застрахований на випадок збитку, за який він несе відповідальність перед клієнтом відповідно до статті 24, а також на випадок виникнення обов'язку відшкодування шкоди, виконати який адвокат, що працює в адвокатурі у товаристві, зобов'язаний згідно зі спеціальними правовими нормами через солідарну відповідальність (2акон с. 85/1996 8Б., о абуока- сії, уе 7иесії ро7БелііісБ ргебрий [Електронний ресурс] // ОАсШш зїгаику Сезде абуокаїїі кошогу. - Режим доступу: <http://www.cak.cz/sciipst/detail.php?id=42>). Мінімальний ліміт страхового відшкодування збитків за рахунок страхування адвокатів, Чеська палата адвокатів встановлює становим нормативом. Звичайно, для встановлення факту порушення або процесуальної помилки адвоката, мають бути надані докази та аргументи визначення страхового випадку (РоціБелі роіезії оброуеБпозії 7а вкоБі ргі уукоиі абуокасіе [Електронний ресурс] // ОйстІш зЧапку обБогпБео ргаупіскеБео сазоріи сезде аб\юкасіе. - Режим доступу: <http://www.bulletin-advokacie.cz/pojisteni-profesni-odpovednosti-za-skodu-pri-vykonu-advokacie?browser=mobi>).

Загалом, Чеська Республіка має доволі жорстку модель страхування професійної відповідальності адвоката, проте детально закріплену та відточену практикою. Запропонована концепція для України є більш м'якою із врахуванням національних особливостей. Проте, це не знімає гострого питання підготовки адвокатської спільноти до запровадження обов'язкового страхування. Так, можна окреслити основні питання, що викликають занепокоєння: страхування професійної відповідальності накладає нові зобов'язання на адвокатів; страхування професійної відповідальності дорого коштуватиме; клієнти подаватимуть заяву на страхування кожного разу, коли програватимуть справу; лише невелика кількість страхових компаній пропонує страхування професійної відповідальності тощо.

Тому особливій актуальності набуває висвітлення та пояснення переваг страхування професійної відповідальності адвоката компетентними органами, перш за все, адвокатського самоврядування. Серед них: страхування професійної відповідальності адвокатів дає додаткову конкурентну перевагу і показник надійності юридичного консультанта; умови тендерів на вибір юридичного радника з боку корпоративних клієнтів (особливо серед іноземних компаній) містять діючий договір страхування відповідальності; усвідомлення адвокатами

необхідності забезпечення своєї відповідальності перед клієнтами. Захист репутації у випадках: оформлення юридичних документів, засвідчення копій документів, виписок і справжності підпису; представленні інтересів клієнта; проведенні консультації з різних галузей права; порушення терміну подання касаційних скарг; дезінформації клієнта про наслідки вчинюваних юридичних дій; втрати чи псування документів клієнта; розголошення відомостей про надання юридичних послуг; якщо адвокат вчинив протиправну дію, що суперечить законодавству; невиконання обов'язків перед фізичними та юридичними особами в повному, можливому обсязі, відповідно до договору, де позначена сума за повну роботу і фактично виконану; ненавмисні професійні помилки, допущені під час виконання посадових обов'язків; помилкове тлумачення законодавства; пропуск термінів подання скарг тощо. Велику увагу при вивченні та застосуванні страхування професійної відповідальності адвокатів варто приділити правилам страхування та договору страхування (Кухнюк Д. В., Кухар А. В. Актуальні питання страхування професійної відповідальності адвокатів в Україні // Адвокат. - 2012. - № 12. - С. 20- 23)

Взагалі у вирішенні питання про те, який випадок вважати страховим, а який ні, активну позицію повинен зайняти сам адвокат. При укладанні угоди з клієнтом адвокат буде зобов'язаний роз'яснити клієнтові, що він не вправі давати клієнтові будь-які обіцянки позитивного результату виконання доручення. Адвокат може гарантувати тільки надання кваліфікованої юридичної допомоги клієнту. Необхідність введення в практику адвокатської діяльності саме обов'язкового, а не добровільного, страхування професійної відповідальності адвокатів вплине на активність діяльності адвокатських організацій, що матиме позитивні наслідки для надання в державі правової допомоги в цілому (Облоवाцька Н. О. Страхування професійної відповідальності адвокатів України // Адвокат. - 2010. - № 9. - С. 28.).

Проте, поки що страхування професійної відповідальності не є нормою. Першочергово необхідно ретельно дослідити, як такий обов'язок буде сприйматися в адвокатському середовищі, і тільки після цього робити конкретні кроки.